

STAROCERKVENA GLASBA – gregorijanski koral

Antičnemu obdobju sledi (od leta 472 pa vse do leta 1492) t. i. tisočletni **srednji vek**, ki se konča s pomembnim odkritjem »novega sveta« (Amerike). V srednjem veku se je uveljavilo **krščanstvo**, ki je prineslo velike spremembe v cerkveno in posvetno kulturo. Prevladovalo je mnenje, da le vokalna glasba omogoča vernikom potrebno zbranost, zato inštrumenti v cerkvi niso bili zaželeni. Petje starih pesmi, ki so se imenovalle tudi **psalmi**, je dobilo pomembno vlogo v cerkvenih obredih. **Pevci**, ki so peli enoglasno verska besedila v latinskem jeziku brez inštrumentalne spremljave, so bili med bogoslužjem na posebnem mestu, **na koru**, kjer je bil prostor za **khoros** oziroma zbor. Zato so se te pesmi, ki so bile v začetku enoglasne starogrške melodije, imenovalle **koral**.

Pevci so korale peli na dva načina:

– recitativno ali **silabično petje** (vsak ton ima svoj besedni zlog, melodija je zapisana v majhnem glasovnem obsegu),

(Primer: Jagnje božje, podobno Marko skače)

– pevsko ali **melizmatično petje** (besedila je malo, besedni zlog ima več tonskih višin, v ospredju je melodija z večjim glasovnim obsegom).

(Primer: Aleluja, podobno Po jezeru bliz Triglava)

Sčasoma je v koralno petje psalmov začela vdirati ljudska glasba, zato je papež **Gregor I. Veliki** (540–604) s svojimi menihi uredil in določil približno 3000 napevov, ki so bili obvezni pri bogoslužju. Ravno tako je določil vsakemu svetniku določen dan v letu in melodijo.

Melodije so bile najprej zapisane z **nevmami**. To je srednjeveška notna pisava, sestavljena iz pik, črtic, lokov in kljukic. Čez čas je nevmame zamenjala **koralna** in **menzuralna notacija**, ki je nastala iz potrebe po natančnejši določitvi notnega trajanja. V 17. stoletju je to notacijo zamenjala današnja notacija.

Legenda pravi, da je bila knjiga z zbranimi koralami z zlato verigo pripeta na oltar Petrove cerkve v Rimu. Duhovniki, ki so iz vsega katoliškega sveta prihajali v Rim, so se v pevski šoli, ki jo je ustanovil **Gregor I. Veliki** korale naučili na pamet in jih širili po svetu. Ob vpadu barbarov se je original knjige izgubil. Ohranili so se le prepisi knjige.

Gregorijansko petje v današnjih cerkvah živi še danes. Določene korale in molitve pojejo duhovniki in verniki pri bogoslužju. Ena najbolj znanih molitev je **Pater noster** ali **Oče naš**, ki jo molijo vsi kristjani po svetu in je tako tudi prevedena iz latinščine v skoraj vse jezike sveta.

Da bi bilo petje koralov čim boljše, se danes usposablajo pevci v posebnih šolah. Gregorijanske korale srečamo tudi v sodobnih glasbenih vokalnih in inštrumentalnih priredbah.

Na področju glasbenega šolstva in notne pisave je imel pomembno vlogo v srednjem veku tudi **Guido iz Arezza** (**Gvido Areški**, rojen pred letom 1000, umrl okoli leta 1050). Postavil je temelje notnega sistema in današnje sodobne notne pisave. Določil je **štiri notne črte** različnih barv,

na začetek črtovja pa je postavil ključ, ki je označeval višino tona. Note so imele obliko črnih kvadratkov, kar imenujemo **kvadratna** ali **koralna notacija**.

Pri učenju pevcev si je Guido pomagal s členki na svoji roki (**Gvidova roka**) in z zlogi iz **himne svetemu Janezu**, ki je bil zaščitnik pevcev. V tej himni se začne vsak novi verz za en ton višje od prejšnjega. Uporabil je prve zloge besedila in tako dobil zaporedje: **UT-RE-MI-FA-SOL-LA**. V teh **solmizacijskih zlogih** so UT sčasoma spremenili v DO, ton SI pa je iz dela besedila **Sancte Ioannes** dodal čez mnogo let Belgijec **Webrant**.

Guidu iz Arezza in njegovemu delu sta hvalnico ali odo v svoji skladbi **Čez tisoč let** napisala slovenska rap glasbenika **Murat & Jose**.

Veliko pevcev po svetu še danes uporablja za petje solmizacijske zloge. Vsako pesem lahko zapojemo z zlogi iz časa Guida iz Arezza.